

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА
АКАДЕМІЯ»
ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Факультет мистецтва та дизайну

ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ
Протокол засідання кафедри дизайну
від «__» _____ 2024 року № __
завідувач кафедри к.п.н., доцент

_____ Н.В. Дерев'янюк

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до бакалаврської роботи

«Декоративна тематична композиція «Лялька-мотанка – сакральний символ української духовності»

Виконала: студентка 4 курсу, освітньо-
професійної програми Декоративне
мистецтво зі спеціальності
023 Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація
Пудовкіна Ганна Євгенівна

Науковий керівник: проф. каф. диз.,
доц., док. і. н. Філас Віктор
Миколайович

Запоріжжя
2024

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА
АКАДЕМІЯ» ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Факультет мистецтва та дизайну

Кафедра дизайну

Спеціальність 022 Образотворчестество, декоративнестество,
реставрація

Спеціалізація «Образотворчестество, декоративнестество»

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Зав. кафедри дизайну

Дерев'яно Н.В. _____

« » _____ 2024 року

**ЗАВДАННЯ
НА БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ**

Пудовкіній Ганні Євгенівні

1. Тема бакалаврської роботи: «Декоративна тематична композиція
«Лялька-мотанка – сакральний символ української духовності».

Затверджено наказом по академії від _____ 2024 року № _____

2. Термін здачі студентом бакалаврської роботи 2024 року.

3. Вихідні дані бакалаврської роботи: практична частина (проект);
пояснювальна записка; презентація до публічного захисту;
цифровий варіант бакалаврської роботи (фото проекту, пояснювальна записка,
презентація).

4. Зміст пояснювальної записки: завдання на проект; реферат; зміст;
вступ; розділ 1; розділ 2; висновки; список використаних джерел; додатки.

5. Перелік електронного матеріалу: презентація
(презентація_Пудовкіна.pptx), цифровий варіант записки до
бакалаврської роботи (бакалавр_Пудовкіна.docx), практична частина
(практична_частина_Пудовкіна.jpg).

6. Консультанти по бакалаврській роботі із зазначенням розділів роботи, що стосується їх:

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 2024 р.

Студент _____

Керівник _____

Г.Є. Пудовкіна

доц., док. і. н. В.М. Філас

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ № з/п	Назва етапів бакалаврської роботи (проєкту)	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Концептуальне осмислення теми та постановка проєктного завдання	08.04.2024	
2.	Збір та опрацювання проєктного матеріалу Розробка проєктної пропозиції	28.04.2024	
4.	Графічне відтворення проєкту	27.05.2024	
5.	Оформлення пояснювальної записки та перевірка на плагіат Створення комп'ютерної презентації	05.06.2024	
6.	Рецензування бакалаврської роботи Попередній захист бакалаврської роботи Допуск до захисту бакалаврської роботи	07.06.2024	

Розглянуто і схвалено кафедрою дизайну
Протокол № від 2024 року.

Завідувач кафедри

дизайну _____

канд. пед. н., доц. Н.В. Дерев'янку

Студент _____

Г.Є. Пудовкіна

Керівник бакалаврської

роботи _____

доц., док. і. н. В.М. Філас

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка 39 ст., 11 рис., 14 джерел, 4 додатків, 1 таблиця.

Об'єкт дослідження: українське сучасне образотворче й декоративне мистецтво, що звертається до сакральних символів, що закладені в культурних українських традиціях.

Мета дослідження: створити декоративну тематичну композицію «Лялька-мотанка – сакральний символ української духовності», розкрити художній образ ляльки-мотанки, який відображає глибину та багатогранність українських обрядових традицій.

Методи дослідження: теоретико-аналітичні (аналіз літератури з теми дослідження, методичної літератури); узагальнюючі (опис, синтез); інтерпретації (пояснення); практичні (декоративний живопис).

Практичне дослідження: дослідження об'єкта полягає в експозиції декоративного твору на виставках, а також у якості муралу, елемента громадських інтер'єрів таких, як навчальні заклади, та приватних інтер'єрів.

Тема бакалаврської роботи проявляється у зверненні до української естетичної культурної традиції створювати обрядову ляльку-мотанку, яка є об'єктом естетики українського народу і духовної культури. Сучасні митці, звертаються до культурної спадщини українців, на формування якої вплинула трипільська культура, що існувала протягом 3000 років до нашої ери. Її культурна і духовна складова базувалася на язичницьких віруваннях, що зверталися до обрядових ритуалів, частиною того обрядового культу була і жінка-прародителька, божінка відігравала особливу роль у традиційній культурі трипільців, як мати, донька та дружина, і образ вагітної жінки став втіленням всієї цієї сили та величі. Вузлова лялька-мотанка в українських традиціях є Берегинею, що сприяє захисту і продовженню роду через жінку.

УКРАЇНСЬКА ДУХОВНА СПАДЩИНА, ДЕКОРАТИВНА ТЕМАТИЧНА КОМПОЗИЦІЯ, ЛЯЛЬКА-МОТАНКА, САКРАЛЬНИЙ ОБЕРІГ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ОБРЯДОВИХ ЛЯЛЬОК-МОТАНОК ЗА ЧАСІВ ТРИПІЛЬСЬКОЇ КУЛЬТУРИ І ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРАДИЦІЙ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ	5
1.1. Історія виникнення обрядових ляльок-мотанок з часів Трипільської культури і використання їх у традиціях української культури.....	5
1.2. Створення художнього образу ляльки-мотанки у сучасному образотворчому мистецтві на основі культурних традицій і вірувань українців.....	9
1.3. Аналіз творів, в яких художній образ створений за мотивами ляльки- мотанки.....	13
РОЗДІЛ 2. АРГУМЕНТАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ ТА ЕТАПИ СТВОРЕННЯ ДЕКОРАТИВНО-ТЕМАТИЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ «ЛЯЛЬКА-МОТАНКА – САКРАЛЬНИЙ СИМВОЛ УКРАЇНСЬКОЇ ДУХОВНОСТІ».....	23
2.1. Зміст та аргументація концепції тематично-декоративної композиції «Лялька-мотанка, як сакральний символ української духовності».....	23
2.2. Етапи розробки декоративно-тематичної композиції «Лялька-мотанка, як символ української духовності».....	24
2.3. Складання калькуляції собівартості виконання декоративної тематичної композиції “Лялька-мотанка – сакральний символ української духовності”.....	27
2.4. Вимоги техніки безпеки при виконанні роботи в матеріалі.....	27
ВИСНОВКИ	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	32
ДОДАТКИ.....	34

ВСТУП

На території сучасно України, між Карпатами і Дніпром, існувала трипільська землеробна культура протягом 3000 років. Її особливістю було вшанування культу вогню, який підтримував віру у Сварога, який сотворив Всесвіт. За віруваннями трипільців все живе прийшло із вогню, а по смерті повертається до вогню. Наряду із вшануванням культу вогню, вшановувалася Велика Богиня-Матір— жіноче начало. Для трипільців був характерним матриархат. Найпоширенішим персонажем трипільської пластики була діва-баба, або ж «мадонна». Жінки по праву займали чільні місця в роду, адже їм дана найвища влада— влада дарувати життя, продовжувати рід. Їх наділяли магичними властивостями за їх близькість до природи. До Жінки-матері ставилися з великою пошаною, тому і на їх честь створюють значну кількість статуеток, які несли в собі глибокий сенс.

В українській культурі відбиті культурні традиції, що збереглися у створенні вузлової іграшки: ляльки-мотанки. Мотанки можна поділити на три групи: обрядові, оберегові й іграшкові. Обрядові ляльки виготовляли до свят і називали відповідно: Коляда, Масляна, Весільна, Вербниця, Веснянка, Пасхальна, Купавка. Обряди трипільської культури і славянської культури не мали жертв, ляльки обрядові виконували приносилися у жертву і приносилися вогню або воді. Всі ляльки мали чисте обличчя без деталей: ока, носа, вуст, щоб через них не прив'язати душі живих до іншого світу.

Лялька-мотанка, що має оберегове значення, за давніми вважають, що лялька є сильним сакральним символом і несе у собі частину душі бабусі, мами. Ляльки-Берегині мали хустинку, і хрест на обличчі, що мабуть відділяв потойбічний світ від реального існуючого.

У культурі українського народу виготовлення оберегової мотанки стає на рівні з мистецтвом вишитих хрушників, ткацтвом, мистецтвом кераміки,

гончарством та багатьма іншими прекрасними ремеслами. Прикметно, що традиційні мотанки здебільшого жіночого роду і створювали їх жінки.

Сьогодні мотанка – це також сакральний символ, виконаний в українських культурних традиціях, оберіг свого власника, що здатен захистити його від всякого зла та принести йому гарну вдачу, достаток та здоров'я.

Сучасний образотворчий живопис звертається до тематики сакральних символів української і прадавньої трипільської культури, вводить і переплітає їх із сучасною культурою, переосмислює і використовує як тематику своїх сюжетів у створенні художніх образів. Для митців у створенні художніх образів ляльки-мотанки, що є Берегинею, важливо виразити красу, жіночність, ніжність, загадковість і життєдайність жіночої частини роду, який оберігає.

У даній бакалаврській роботі досліджується роль ляльки-мотанки як сакрального символу української духовності на основі аналізу творчості художників, що використовують образ ляльки-мотанки. В контексті образотворчого мистецтва вона вирізняється як особливий сакральний символ, що зберігає в собі традиції та ідентичність українського народу.

Мета даної бакалаврської роботи полягає у створенні декоративної тематичної композиції «Лялька-мотанка – сакральний символ української духовності».

Основними завданнями бакалаврської роботи є:

1. Дослідити історію виникнення обрядових ляльок-мотанок за часів трипільської культури і збереження традицій у сучасній українській культурі
2. Дослідити техніку виконання ляльки-мотанки,
3. Проаналізувати створені художні образи в сучасному образотворчому мистецтві;
4. Сформулювати концептуальну ідею теми бакалаврської роботи «Декоративна тематична композиція «Лялька-мотанка – сакральний символ української духовності»;

5. Розробити ескізи, виявити композиційні та колористичні пошукові рішення для бакалаврської роботи, визначити техніку виконання;

6. Виконати декоративну тематичну композицію «Лялька-мотанка – сакральний символ української духовності» у матеріалі.

Бакалаврська робота «Лялька-мотанка – сакральний символ української духовності» складається з теоретичної та практичної частин. **Теоретична частина:** пояснювальна записка, яка складається зі вступу, загального та спеціального розділів, висновку, списку використаних джерел і трьох додатків. Загальний розмір роботи 39 сторінки. **Практична частина** представляє собою декоративну тематичну композицію, виконану на полотні 60*60 см акриловою технікою.

ВИСНОВОК

У висновку можна зазначити, що декоративна тематична композиція «Лялька-мотанка – сакральний символ української духовності» стало втіленням глибини та багатства української культури та мистецтва. Лялька-мотанка, як символ, перетинає межі часу та простору, відображаючи спадщину, традиції та духовність українського народу. Вона сприймається як своєрідний ключ до таємниць минулого і надії на майбутнє.

Метою було розробити ляльку-мотанку за власним баченням, образ якої склався через опрацьовану літературу. Був проведений історичний аналіз історії сакрального символу котрий прийшов до нас від трипільської культури. Робота була продиктована актуальністю збереженню сакральних символів.

Були опрацьовані аналоги живописних робіт, в котрих митці також звертаються до сакральної культури і на основі літератури відображають власне бачення композиції.

Для данної роботи матеріалом було обрано акрил, який добре підходить для декоративної композиції, через те, що має гарну щільність, та буде добре перекривати полотно, і створить гладку поверхню.

На основі досліджень, було розпочато розробку ескізів, до того моменту поки результат не буде задовільним. Після додаткових пошуків стало визначено, як має виглядати робота, що означало наступний етап – розробки ескізу в матеріалі.

Мета та ідея бакалаврської роботи були досягнуті, завдяки вивченню великої кількості інформації з літературних та історичних джерел, а також через чітку структурування виконання під час розробки декоративної тематичної композиції «Лялька-мотанка – як сакральний символ української духовності». Робота представлена з чітким розкриттям мети ідеї та концепції, актуальність якої важлива в сьогоденному контексті для просування українського мистецтва.

